ולא היו שומעין את קולו עד [א]שהיו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור והן אומרים הגיע [ב]עת קידש ידיו ורגליו מן הכיור [ג] א נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח [ג]פינה את הגחלים (א) הילך חותה את המאוכלות הפנימיות [ד]ירד הגיע לרצפה הפך פניו לצפון הולך במזרחו של כבש כעשר אמות צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים מקום שנותנים מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה: **גמ'** ומי הוו אכסדראות בעזרה והא תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין [ב]שאין עושין אכסדראות בעזרה ת"ל [א]לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך הכי קאמר לא תטע לך אשרה לא תטע לך כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך אמר רב חסדא באכסדראות של בנין: היו בודקין והולכין כו': למימרא דחביתין הוו קדימי [ג]והתניא [ג]מנין שאין דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל [ב]וערך עליה העולה [ד]ואמר רבא העולה עולה ראשונה א"ר יהודה להחם חמין לרביכה:

הדרן עלך בשלשה מקומות

ראוהו [ד]אחיו[ה] שירד [ה]והם רצים ובאים מהרו וקדשו ידיהם ורגליהם מן הכיור נטלו את המגרפות ואת הצינורות ועלו לראש המזבח האברים והפדרים שלא נתעכלו מבערב [ו][ז]סולקין אותן על צדי המזבח (ס) אם אין [ז]צדדים מחזיקין סודרים אותם בסובב [ח]על הכבש החלו מעלין באפר על גב תפוח[י] תפוח היה באמצע המזבח פעמים (ט) שהיו עליו [ט]כשלש מאות כור וברגלים לא היו מדשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח ומימיו

לא

רש"י

ולא (ג) שומעין את קולו. מפני שר"ל עד [י]שהיו שומעין את הקול וכו' תני ולא היו שומעין את קולו: עד [יא]שהיו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור. לגלגל שכבר שקעוהו מבערב כדי שלא יפסלו מימיו והשתא מעלהו כדי לקדש בו וכשמעלהו נשמע קול העץ דמי כיור נפסלין בשקיעת החמה ואיכא למ"ד מבחים (דף כ:) דעכשיו משקען והתם מפרש שפיר: והן אומרין הגיע עת. לקדש קידש ידיו ורגליו מן הכיור [יב]ומפרש בזבחים (דף יט:) כילד הוא מקדש מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ושופך מים ומקדש: נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח. דרך מזרחו של כבש [ה] באמה של כבש הסמוכות לצד מזרח. הכבש ארכו שלשים ושתים ורחבו ט"ז והוא היה באמצע המזבח כנגד משך המזבח מצד מזרח חוץ לכבש שמונה אמות ומצד מערב חוץ לכבש ח' אמות שהרי המזבח ל"ב אמות: ופינה את הגחלים אילך ואילך וחתה מן המאוכלות הפנימיות. מאותן גחלים שנתאכלו ונעשו גחלים דקים דהוו דשן דאסר תאכל האש כתיב. הכי גרסינן מן המאוכלות הפנימיות אבל גבי גחלי יום הכיפורים לא גרסינן מאוכלות אלא הכי גרסינן מתה ויורד דהתם בעינן גחלים גמורים והכא בעינן דשן (ג) [יג]והא דבעינן הכא מאוכלות משום דנעשו דשן בעינן: וירד. ממזרחו של כבש דרך כשבא אל המזבח בה ישוב: הגיע לרצפה. למקום שכלה הכבש: הפך פניו לצפון. כלומר לא היה מהלך כדרכו דרך מזרח ויוצא חוץ לעזרה אלא הופך פניו לצפון העזרה דהיינו לרוח המזבח: והולך במזרחו של כבש. אצל הכבש בקרקע עזרה סמוך לכבש והלך (ד) כעשרה אמות [יד](בקרקע עזרה) מן [טו](רגל) הכבש ועדיין רחוק הוא [מקום הדשן] מן המזבח כ' אמות דשלשים אמות היה הכבש תופס בקרקע עזרה [טז](והלך כעשר אמות מן הכבש ועדיין רחוק הוא מן המזבח עשרים) אליבא דמ"ד לא [יז]היה לו יסוד למזבח כלל וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד ופליגי בה בזבחים [יח](דף נד.) יש אומרים לא היה להם יסוד ליתן דמים על אותו יסוד אבל יסוד היה למזבח ואליביה היה הכבש תופס בקרקע עזרה ל' והא דתנן הכבש שלשים ושתים שהיה מתפשט עדיין ב' אמות למעלה על אמה יסוד ועל אמה סובב הרי שלשים ושתים ואיכא למ"ד לא היה לו יסוד כלל ואליביה תופס הכבש בקרקע [יט]עוד שלשים ואחת ומתפשט עדיין אמה אחת על הסובב הרי בין הכל ל"ב: צבר הגחלים ע"ג הרצפה רחוק מן הכבש ג' טפחים. לגבי דכתיב ושמו ואמרינן ושמו שלא יפזר וא"ת הא בעינן ושמו אצל המזבח והאי דכבש כמזבח לכל מילי מ"מ היה לנו לקרבו אצל המזבח ועדיין הוא רחוק מן המזבח עשרים אמות אמר לי רבי דמוהשליך דכתיב במוראה ונוצה דייקינן (ה) דכתיב במוראה ונוצה (ויקרא א) והשליך אותה אצל המזבח קדמה וקים להו לרבנן דלא מיקרי השלכה פחות מעשרים אמות [כ]ושיעור מ' אמות רוחב דעולת העוף היא נעשית על קרן דרומית מזרחית הילך מניח את הדשן רחוק מן המזבח עשרים אמות מקום שנותנין שם מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה וכל אלו נבלעים במקומן אבל תרומת הדשן כ"ל דלא היתה נבלעת מדאמרינן ביומא (דף כא.) עשרה נסים נעשו לאבותינו כו' ופרכינן ותו ליכא והאמר אביי מוראת העוף

תוספות

ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה נבלעין במקומן ואם איתא לתרומת הדשן כמו כן נבלעת ה"ל לאחשובה ואמרינן בכריתות (דף ו.) ושמו מלמד שטעונין גניזה דאסור ליהנות מתרומת הדשן: **גמ'** ומי הוו אכסדראות בעזרה. השתא קא סלקא דעתך אכסדראות של עץ היו ולכך פריך ומי הוו אכסדראות (ו) כו' בעזרה: **אמר רב חסדא באכסדראות של בנין.** עמודים של אבן היו בעזרה סביב חומת העזרה ועל העמודים נתונים כמין תקראות: **למימרא דחביתים הוו קדמי.** מדקתני לעשות חביתים מכלל דהשתא הוו מקטרי להו על גבי המזבח: **והתניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד.** דבר (ז) הקרב גבי מזבח לא יקדים לתמיד של שחר הקרב כמו כן על גבי המזבח כו': **להחם חמין לרביכה.** דמותר להחם חמין לעסוק בה וכשמגיע זמן הקטרתה לאחר שיקריבו אברי תמיד יקטיר כמו כן את החביתים:

הדרן עלך בשלשה מקומות

ראוהו אחיו שירד. אסדרא דלעיל קאי לאחר שתרם את הדשן וירד מן הכבש [טו]אז נתקרב אצלם אל רוח שהם עומדים: **מיד רצו אחריו וקדשו ידיהם ורגליהם מן הכיור.** הואיל (י) ורצו לקדש ידיהם ורגליהם כמו כן לצורך [כ]עבודה רשאים ללכת מן אולם ולמזבח: **נטלו את המגרפות.** יעים להסיר את הדשן ולפנותו לתפוח: **את הצינורות.** מזלגות להסיר את האברים: **ועלו לראש המזבח.** וקודם תרומת הדשן לא היו יכולים לעשות לפי שצריך להרים תרומת הדשן קודם שיפנו את הדשן לתפוח: **האברים והפדרים** [כא]**והחלבים שלא נתעכלו מבערב.** שלא נשרפו ונעשו דשן: [כב]**סולקין אותן לצידי מזבח.** כמו מסלקין לצידי מזבח: **סודרן בכבש.** כדי שלא יפסלו בלינה שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד ואם לא (כ) סודרן על המזבח היו נפסלין בלינה ואמרינן בזבחים בפ' המזבח (דף פז.) דאין לינה במזבח וכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר [ל]לצדי מזבח נראה לרבי מקום שהוא פנוי ואם אין (מן) הצדדין מחזיקין סודרין אותם בסובב או על גבי הכבש ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו את האברים על המערכה ויליתו בה האור: **החלו.** התחילו לעלות את האפר על גבי התפוח: **באמצע** [כג]**מזבח** פעמים היה עליו שלש מאות כור: **תפוח.** צבור האפר שבאמצע המזבח שהיו [ל]שורפין אפר על גבי מערכה ומעלין אותם שם וזהו נויו של מזבח והוא נקרא תפוח על שם שהיה עגול כתפוח ואמרו במסכת עבודה זרה (דף נו.) אף על פי שנוטל בידו ונותן לתפוח צבור העגבים שבתוך הגת קרי תפוח וכשהיה [כד]רבה כל כך שלא היו יכולין לסדר המערכות כדאמרינן לקמן ורלאשי גיזרין הפנימיות נוגעים בתפוח היו מוציאין אותם לחוץ כדכתיב והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה (ויקרא ו): **וברגלים לא היו מדשנין אותו.** כמו ודשנו את המזבח (במדבר ד) לא היו מוציאין אותו חוץ מן המזבח אף על פי שמזיק להם הדשן בסידור המערכה: **מפני שהוא נוי למזבח.** כשיש עליו דשן הרבה כדאמרן בעלמא (פסחים דף סה:) שבח הוא לבני אהרן שמהלכין עד ארכובותיהם בדם כך שבח כשיש עליו דשן הרבה ונראה שלא עומד המזבח בטל:

לא

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הל' יב:
לא ב מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הלכה ט:
לב ג מיי' פ"א מהל' תמידין ומוספין הל' ג:
א ד מיי' שם פ"ב הל' יג:

שיטה מקובצת

א] עד ששומעין קול תיבת שהיו נמחק: ב] תיבת עת נמחק: ג] המזבח ופינה את הגחלים אילך ואילך וחותה תיבת הילך נמחק: ד] הפנימיות וירד: ה] תיבות והם רצים ובאים בס"א אינו מיהו בזבחים (דף כ ע"א) איתא: ו] מבערב סונקין אותן אות ל' נמחק: ז] אין הצדדים מחזיקין: ח] ועל הכבש כו' גבי התפוח ותפוח: ט] עליו שלש מאות אות כ' נמחק: י] עד ששומעין את קול תיבת שהיו ואות ה' נמחק: יא] עד ששומעין תיבת שהיו נמחק: יב] הכיור מפרש אות ר' נמחק: יג] דשן דהא דבעינן הכא מאוכלות משום אות ר' נמחק: יד] אמות דקרקע עזרה אינו מן הכבש ותיבת רגל ל"ש ונמחק: טו] מן תיבת והלך עד תיבת אליבא דמ"ד נרשם על כל תיבה קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחוק: טז] היה לו יסוד למזבח כלל בקרן דרומית אות ה' ר' נמחק על תיבות לא היה לה יסוד נרשם על כל תיבה קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחוק: יז] בזבחים איכא מ"ד לא היה לו יסוד תיבות יש אומרים ל"ש ואות ה' ס' נמחק: יח] תיבת עוד נמחק: יט] הכבש ונתקרב אצלם תיבת או נמחק: כ] עבודה ס"א יש להם ללכת: כא] (והפדרים והחלבים שלא אות ר' נמחק): כב] דשן סונקין אות ל' נמחק: כג] באמצע המזבח ופעמים שהיו: כד] וכשהיה רב כל אות ה' נמחק:

תורה אור השלם

א) לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּךְ: [דברים טז, כא]

ב) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: [ויקרא ו, ה]

פי' הרא"ש

קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור. לשקע בגלגל את הכיור לתוך בור הגולה שלא יפסלו מימיו בלינה. ובפ"ב דזבחים [כ:] פליגי אם היה קול השיקוע שהיה משקע לתוך הבור אחר שקדש ידיו ורגליו כדי שלא יפסלו מימיו בעמוד השחר או קול העלאה שהיה מעלהו לקדש ידיו ורגליו: את המאוכלות הפנימי'. הקרובה להיות דשן: הפך פניו לצפון. כנגד המזבח: [גמ'] ומי הוה אכסדרא במערב בעזרה. דס"ד של עץ היה: באכסדרא של בנין. על עמודי אבנים עשו כיפות של אבנים: להחם חמין. לגום את הסולת:

הדרן עלך בשלשה מקומות

ראוהו אחיו שירד. מן המזבח: המגריפה. לגבור את האפר לתפוח: ואת הצינורות. מזלגות להפך בהן האברים: סונקין אותן. מסלקין לצדדין נו"ן ולמ"ד מתחלפות אל פשטתם [ס"א כ"ז י"] כמו אל פשטתם נסכה [נחמיה י"ג ז] כמו לשכה. ופירו במסכת מקוואות [פ"ב מ"ו] המסנק את הטיט לצדדין: לצדי המזבח. אבל המערכה: על גג הסובב. אם אין הכבש מחזיק: החלו מעלין באפר. אחר שיסלקו את האברים משם היו מעלין כל האפר: ע"ג תפוח. הוא צבור גדול של אפר שהיה באמצע המזבח והיה אפר מתקבץ שם (כל זה שמם מקום לסדר את המערכה) כל דבר מקובץ וגבוה נקרא תפוח ובגדים [דף מז:] תפוח יש למעלה מאותו מקום]: מפני שהוא נוי למזבח. בסוף סימן לריוטי הקרנות:
מלהולית

מסורת הש"ס

א) זבחים סד. יומא מג:, ב) [נ"ל וירד כ"ה במשנה], ג) ב"ק קיא. מנחות מט. פסחים נח: יומא לג:, ד) ג"ז שם כתובות קו: [ב"מ נח. וזבחים קנ., בכל המקומות האלו איתא רבא], ה) זבחים כ., ו) במשנה הגי' סונקין, ז) חולין לג:, ח) כעשר אמות כל"ל יעב"ץ, ט) רש"ק מ"ז, י) כ"ה וכשאר ח' אמות הייט דהמזבח היה רחוק מן הכבש ח' אמות משני לצדדים, כ) עי' תוי"ט, ל) גורפין.

הגהות הב"ח

(א) במשנה את הגחלים אילך ואילך חותה: (ב) מפרש ד"ה לא היו שומעין וכו' את הקול וכו' אמר נמי ולא היו וכו' עד שהיו שומעין וכו' שלא יפסלו מימיו: (ג) ד"ה ופינה וכו' והכא בעינן דשן ומשום הכי בעינן הכא מאוכלות: (ד) ד"ה והולך במזרחו וכו' כעשר אמות עזרה אינו מן הכבש ועדיין רחוק הוא מן המזבח עשרים אמה דשלשים אמות היה הכבש תופס בקרקע עזרה אליבא דמ"ד היה לו יסוד למזבח וקרן דרומית מזרחית לבד לא היה וכו' לא היה לו יסוד ליתן דמים וכו' בקרקע עזרה שלשים ואחת. כצ"ל: (ה) ד"ה לגבר וכו' דייקינן והשליך אותו אצל המזבח קדמה וקים להו לרבנן דלא מיקרי השלכה פחות מכ' אמות ועולת העוף היא נעשית. כצ"ל ותיבות דכתיב במוראה ונוצה ותיבות ושיעור מ' אמות נמחק: (ו) ד"ה ומי הוו וכו' אכסדראות בעזרה. כצ"ל ותיבת כו' נמחק: (ז) ד"ה והתניא מנין וכו' דבר הקרב גבי מזבח: (ח) במשנה ואם אין הצדדין מחזיקים: (ט) שם פעמים שהיה עליו: (י) מפרש ד"ה מיד רצו וכו' הואיל והורשו לקדש: (כ) ד"ה סודרן בכבש וכו' ואם לא שהיו סודרין אותן על המזבח וכו' נראה לרבי הס"ד ואח"כ מ"ה על צדי המזבח מקום שהוא פנוי ואם אין הצדדין. כצ"ל ותיבת מן נמחק:

רבינו גרשום

המערב. לפי שכל העזרה מד' רוחותיה בנויה באכסדרא על גבי עמודים ומקורה אבל באמצע במקום המזבח והכבש ומקום שחיטה לא היתה מקורה: **היו בודקין והולכין.** שיהו כל כלי העזרה שמורים יפה וכך הולכין ובודקין אלו מיכן ואלו מיכן: **עד שהגיעו למקום עושה חביתין.** שם הגיעו אלו לאלו: **ואמרו שלום הכל שלום.** כלומר שלום שהכל מצאנו בשלום כל הכלים במקומן: **העמידו בית עושה חביתין.** והקיצום כדי שיעשו חביתין: ואח"כ מי שזכה לתרום כו': **לא היו רואין אותו.** שהלך לתרום שלא הלך אדם עמו: **ולא שומעין קולו.** לא היו יודעין מה הוא עושה עד ששומעין קול העץ: **מוכני.** הגלגל שהיה מֵעִיק כשמושכו לקדש ידיו ממנו: **והן.** הכהנים שבבית המוקד אומרים: **הגיע עת.** כבר הגיע התורם לכיור: **וחתה מן המאוכלות הפנימיות.** זהו תרומת הדשן: **צבר את הגחלים.** היינו אותן המאוכלות הרמת הדשן: **מקום שנותנין מוראת העוף כו'.** היינו ושמו אצל המזבח: [גמ'] **ומי הוו אכסדרה בעזרה.** האי דפריך קס"ד דבאכסדרא עמודים של עץ מיירי: **והתניא ר' אלעזר אומר** כו' שנאמר לא תטע לך אשרה. (כל עץ) בכל מקום וכל עץ בעלמא אצל מזבח לא ליהוי הכי משמע קרא: **אמר רב חסדא באכסדרה של בנין.** של עמודים אבנים לא אסרה תורה: סליק

המגרפות. עשוי כאותו עץ מלא שינים שמושכין בו החציר: **החלו מעלין באפר.** במגרפות: **על גבי תפוח.** מקבצין אותן ועושין אותו עגול כתפוח וככובע מפני שהוא נוי למזבח שידשנוהו (א) בידם במגרפות ולא ברגלים ושוב מוציאין אותו הכל לחוץ להר המשחה: **מימיו לא נתעצל כו':**

חשק שלמה על רבינו גרשום א) מגירם לשון רש"י משמע דמפרש דהאי דתנן וברגלים ולא היו מדשנין אותם ר"ל דלא היו מדשנין אותו ברגלים רק בידים וע"י מגרפות וזה דבר פלא ואין לשון המשנה סובל פי' זה וצ"ע.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com